

Osobliwości przyrody nieożywionej Beskidu Śląskiego

Śląsk

Przewodnik śląski Potra Gawłowskiego
część I

I ZIELONY KOPIEC - STARY GROŃ

1. Dolina potoku Malinka

- a. Wychodnie skalne piaskowca godulskiego górnego w formie muru o przebiegu E-W, długości 120 m i wysokości w najwyższym miejscu 9m.
- b. Jaskinia w Malinowie III. Zaobserwowano nietoperze i pająki. Jaskinię wskazał Andrzej Ruchała 14.05.1989. Inwentaryzacja z 1989: Jerzy Ganszer, Piotr Gawłowski, Jerzy Pukowski.

2. Dolina potoku Leśnica

- a. Jaskinia Salmopolska. Pomnik przyrody. Długość korytarzy 84 m. Najobszerniejszym miejscem jest Wysoka Sala. Jaskinię wskazali w 1969 r. J. Choiński, Z.Ładygin.

3. Dolina potoku Leśna

- a. W dolnej środkowej partii doliny Leśna płynie przez tzw. "okno tektoniczne Żywca", dzięki czemu można w niej odnaleźć wszystkie warstwy skalne występujące na obszarze Beskidu Śląskiego i Pogórza Śląskiego: łupki cieszyńskie dolne i górne, wapienie cieszyńskie, piaskowce i łupki grodziskie, wierzowskie i lgockie oraz piaskowce godulskie dolne. Trafiają się również skały magmowe - cieszynity. W górnej i najwyższej partii doliny Leśna płynie przez warstwy piaskowców godulskich środkowych i górnych. Obszar źródliskowy na stokach Magurki Wiślańskiej sięga warstw piaskowca istebniańskiego dolnego.

4. Cieńków /952/

- a. Na pld.-zach. stokach głównego wierzchołka znajdują się interesujące wychodnie skalne piaskowca istebniańskiego. W wychodniach znaleziono trzy schroniska podskalne.
- b. Schronisko podskalne w Cieńkowie. Schronisko tworzy jeden korytarz o długości 4m. Schronisko wskazali i opisali w 1988 r. P. Gawłowski i J. Jarosz, zinwentaryzowali rok później J. Ganszer i J. Pukowski. Przy schronisku znajduje się wychodnia skalna w formie ambony o przebiegu E-W. Ściana S o długości 23 m, wysokości 4 m. Strop i spąg - piaskowiec drobnoziarnisty, w środku zlepieńce gruboziarniste.
- c. Schronisko podskalne w Cieńkowie II. Długość korytarza 4 m, wysokość 2 m. Jest to ciasna opadająca w dół szczelina zwężająca się ku dołowi. Wskazanie, opisanie i inwentaryzacja - jak powyżej.
- d. Schronisko podskalne w Cieńkowie III. Jeden korytarz w pęknięciu bloku skalnego. Długość 5 m, wysokość 1,5 m. Wskazali i opisali P. Gawłowski i J. Jarosz w 1988 r., inwentaryzacja rok później A. Gawron, P. Sowula.

5. Malinowska Skała /1150/

- a. Góra zbudowana z piaskowca godulskiego górnego w którym występują zlepieńce otoczek różnych skał dochodzące do 20 cm. Takie zlepieńce występują w piaskowcach godulskich górnych w Beskidzie Śląskim jedynie na Malinowskiej Skale i jej najbliższym otoczeniu, stąd przyjęła się w geologii nazwa dla tych skał "Zlepieńce z Malinowskiej Skały".
- b. Na pn.-zach. stokach na skutek znacznego osuwiska powstała duża nisza osuwiskowa w której

znajduje się stanowiący duża rzadkość w Beskidach naturalny stawek o wymiarach 11 m x 11 m. c. Na zach. stokach znajdowała się osnuta licznymi podaniami i legendami jaskinia ze znakami skalnymi. Na skutek przesunięcia mas skalnych jaskinia uległa zniszczeniu. Obecnie są tu 2 schroniska podskalne.

d. Jaskinia Malinka. Długość korytarzy 16 m. Jaskinia została odkryta przez J.Ganszera, J. Pukowsiego, L. Zawieruchę w 1970 r. Inwentaryzacji w 1980 r. dokonali J. Ganszer, G. Klassek.

6. Malinów /1115/

a. Liczne wychodnie skalne w formie m.in. baszt i ambon dochodzących do 9 m wysokości i 120 m długości.

b. Trzy jaskinie i schronisko podskalne. Najbardziej znana jest Malinowska Jaskinia (Jama Malinowska). Pomnik przyrody. Jedyna w Beskidzie Śląskim jaskinia udostępniona do zwiedzania. W jaskini znajduje się całoroczny stawek.

7. Smrekowiec /882/

a. Liczne wychodnie piaskowców istebniańskich dolnych, a na ramieniu dochodzącym od głównego wierzchołka na pn.-zach. i zach. także piaskowców istebniańskich górnych, tam także ciekawe nisze i rowy osuwiskowe.

8. Kamienny /791/

a. Na płd. od szczytu w partii grzbietowej znajdują się wychodnie piaskowców istebniańskich dolnych.

9. Bukowa /715/

a. Na stokach zach. małe wychodnie piaskowców środkowych.

10. Równica /885/

a. Na zach. stokach w Dolinie Potoku Gościeradowiec znajdują się bloki i głązy piaskowców godulskich środkowych. Wśród nich głąz w formie okrągłego stołu i blok z napisem, były one w XVI w. Wykorzystywane do protestanckich obrzędów religijnych.

11. Kościelec /1027/

a. Góra zbudowana z piaskowców godulskich górnych - "Zlepieńce z Malinowskiej Skały". Na głównym szczycie i w partach podszczytowych tworzą one w wielu miejscach malowniczo ułożone szeregowo wychodnie o różnych formach.

b. Jaskinia w Kościelcu I. Długość korytarzy ok.13 m. Jaskinię wskazali w 1982 r. I. Firganek, M. Grupka, M. Wiewióra a zinwentaryzowali w tym samym roku M. Grupka, J. Pukowski

c. Jaskinia w Kopścielcu II. Długość korytarzy ok. 14 m.

d. Jaskinia w Kościelcu III. Długość korytarzy ok. 6 m.

Inwentaryzację jaskiń II i III dokonali w 1982 r. J. Ganszer, M. Grupka, J. Pukowski.

e. Schroniska (podskalne) w Kościelcu IV-VI.

f. W Baszcie XIII znajduje się jedyne w Beskidzie Śląskim okno skalne.

12. Skrzyczne /1257/

a. W partiach wierzchołkowych od strony wsch. I pn. nastąpiły potężne osunięcia mas skalnych na przestrzeni 150 ha, które ukształtowały wierzchołki Skrzycznego w formie stromej kopuły. Jest wyraźnie widoczne od strony pn. i od strony wsch. Samo osuwiska dobrze są widoczne od strony wsch.. Przecina tu wierzchołek 200 m poniżej szczytu, długi rów osuwiskowy o kierunku pn.-zach.-płd.-wsch., w przedłużeniu rowu na płd.-wsch. - wychodnie piaskowców środkowych. Na pn. i pn.-zach. od wierzchołka aż do Hali Jaworzyna ciągną się nisze osuwiskowe i małe wychodnie piaskowców środkowych. W jednej z nisz był niegdyś staw. Również na stokach płd. Na płd.-zach. od

Hali Jaskowej, w wąwozie Skole występują rowy osuwiskowe i wychodnie piaskowca środkowego.

b. W masywie Skrzycznego rozwinęło się 17 jaskiń i schronisk podskalnych. Największa jest Jaskinia w Jaworzynie o 89 m długości korytarzy.

c. Wąwóz Skole. Wąwóz ma przebieg NW-SE, o długości ponad 200 m. Krawędzie nierówne. Krawędź SW urywa się pionową skałą o długości 165 m i wysokości w najwyższym miejscu 12 m. Ścianę tworzą ambony i bloki skalne. Krawędź NE jest mniej wyodrębniona i wiele mniej stroma. W wąwozie znajduje się 6 jaskiń i 2 schroniska podskalne. Na uwagę zasługuje Jaskinia w Skrzycznym IX powstała prawdopodobnie na skutek wypłukiwania przez wodę mniej trwałych warstw skalnych. Pozostałe jaskinie i schroniska w wąwozie są wynikiem pęknięć i spiętrzeń bloków skalnych.

13. Skalista (Skalite) /863/

a. U podnóży stoków pn. występują wychodnie piaskowców godulskich dolnych.

Piotr Gawłowski jest autorem przewodnika górskiego "**Beskid Śląski**".

Pod wieloma względami nie jest to przewodnik zwyczajny. W przeciwieństwie do wielu innych nie ogranicza się do przedstawienia ogólnych wiadomości o górach i nie skupia się na opisie najbardziej znanych, głównie znakowanych tras wędrówek. Nie mogło stać się inaczej skoro został napisany z myślą o sprecyzowanych grupach odbiorców: przewodnikach i ratownikach górskich, turystach kwalifikowanych oraz naukowcach prowadzących badania terenowe, a także tych wszystkich, którzy pragną poszerzyć swoją wiedzę o górach. Dla tych ludzi nie trzeba pisać górskiego ABC.

Stąd przedstawiany przewodnik ma charakter szczegółowy: opisuje wszystkie szczyty, przełęcze oraz doliny Beskidu Śląskiego, lecz przeważnie poprzez trasy nieznakowane. Właściwe korzystanie z przewodnika wymaga znajomości topografii gór, dobrego odczytywania mapy (co wcale nie jest takie łatwe) oraz umiejętności posługiwania się busolą.

Przyroda zajmuje w przewodniku szczególnie ważne miejsce. Osobliwości przyrody nieożywionej i przyrody ożywionej wyznaczają zdaniem P. Gawłowskiego obok walorów widokowych i osobliwości kultury materialnej stopień atrakcyjności turystycznej opisywanych przez niego miejsc. Autor "**Beskidu Śląskiego**" jest doskonałym znawcą górskiej przyrody i wypróbowanym jej obrońcą.

Przede wszystkim interesuje go przyroda nieożywiona: wychodnie skalne oraz jaskinie. Im poświęca własną prowadzoną od wielu lat działalność badawczą. Wiele rezultatów tych niejednokrotnie pionierskich prac przedstawił w swoim przewodniku. "Dziki Życie" będzie je cyklicznie przedstawiać w ramach rubryki śląskiej.

Grzegorz Wojsław